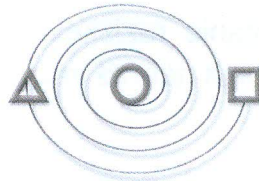

R E K T O R S K A
K O N F E R E N C A
R E P U B L I K E
S L O V E N I J E

IZJAVA REKTORSKE KONFERENCE O STANJU V VISOKEM ŠOLSTVU
V REPUBLIKI SLOVENIJI

Svetovni in evropski kontekst

Razviti svet gleda na izobraževanje kot na človekovo pravico, ta je med drugim zapisana tudi v Evropski konvenciji o človekovih pravicah, in kot najpomembnejše gibalno razvoja sodobnih družb. To še posebej velja za visokošolsko izobraževanje, ki se neposredno prepleta z raziskovanjem, razvija kreativnost in generira inovacije. Danes najrazvitejše države, kot so Kanada, ZDA, Skandinavske države, Japonska, Južna Koreja in druge so že desetletja pred hitrim gospodarskim vzponom nadpovprečno vlagale v znanje, ki je temu vzponu botrovalo.

V času gospodarske krize je Svet Evrope posebej pozval države članice k javni odgovornosti za visoko šolstvo in raziskovanje, izhajajoč iz spoznanja da je vlaganje v znanje ključni dejavnik dolgoročnega premagovanja krize in uspeha v globalni gospodarski tekmi¹. Zato so številne evropske države ne glede na ostre varčevalne ukrepe povečale vlaganje v znanje, posebej v visoko šolstvo. Zato si je EU za leto 2020 postavila cilj vložiti 3% BDP v raziskovanje in zagotoviti 40 % generacije v starosti 30 do 40 let po-sekundarno izobrazbo. Komisija je v Letnem poročilu o napredku lizbonske strategije predlagala, da naj bo cilj EU ta, da se v desetih letih zagotovi 2% BDP za visokošolsko izobraževanje. V dokumentih, ki so podlaga za delitev EU sredstev iz naslednje finančne perspektive pa je največji poudarek dan prenosu znanja.

¹ Recommendation CM/Rec(2007)6 of the Committee of Ministers to member states on the public responsibility for higher education and research, *Adopted by the Committee of Ministers on 16 May 2007 at the 995th meeting of the Ministers' Deputies*

Da bi evropske univerze lahko odigrale svojo razvojno vlogo in da bi se po kakovosti lahko kosale z ameriškimi in azijskimi jim države zagotavljajo:

- Visoko stopnjo avtonomije na področju razvoja strok, izvajanja raziskav in pedagoškega procesa, izbire študentov ter upravljanja.
- Finančna sredstva za izvajanje raziskovalne in pedagoške dejavnosti, za pospeševanje prenosa znanja ter za razvoj infrastrukture in posodabljanje tehnološke opremljenosti.
- Institucionalni okvir, skladno s katerim se povezujejo v večje centre znanja (združevanje univerz in sorodnih institucij, na primer na Finskem, Danskem, v Nemčiji, Franciji itd.), v katerih lahko dosegajo kritično maso kadra, njegovih referenc in sodobne raziskovalne in izobraževalne opreme.

Temeljna razvojna naravnost najboljših evropskih univerz je v spodbujanju inovativnosti na vseh ravneh od učiteljev, raziskovalcev, do študentov, v prenos znanja na širše družbeno okolje, v moderne pristope k poučevanju, ki so prilagojeni zahtevam mlade generacije, ki je socializirana v okolje novih tehnologij ter v poglobljanje internacionalizacije.

Razmere v Sloveniji

V Sloveniji se v zadnjem desetletju navidezno uspešno uresničuje pravica do izobrazbe v smislu, da ima mladina brezplačen dostop tudi do visokošolskega izobraževanja, v katerega se vsako leto vpiše okrog dve tretjini mlade generacije. Navidezno zato, ker ob širitvi možnosti vpisa v visoke šole oziroma na univerze ni bilo v zadostni meri zagotovljeno kakovostno izvajanje poslanstva univerz, s tem pa tudi ne kakovostno izobraževanje. To se dogaja iz naslednjih razlogov:

- Z uvajanjem druge stopnje bolonjske reforme se je obseg programov, s tem pa tudi obseg dela učiteljev, povečal za 20 %. V tem času, to je zlasti od leta 2008 do 2013, so se sredstva za visoko šolstvo povečala le za 10 %. Še več, v zadnjih treh letih vključno leto 2014 se sredstva zmanjšujejo. Komaj še omogočajo izplačevanje plač učiteljev in nujne materialne pogoje za delo, kot so: plačilo elektrike, vode, ogrevanja, pisarniškega materiala ipd. Hkrati se vrši pritisk na zmanjševanje števila zaposlenih.
- Za investicije in obnovo opreme prejemamo minimalna sredstva, ki ne pokrivajo stroškov amortizacije, saj stopnja odpisanosti opreme presega 80%.
- Ustavna odločba, ki zavezuje vlado k vzpostavitvi stabilnega financiranja univerz še vedno ni uresničena. Univerze so prepuščene poljubnim ukrepom politike in barantanju med vladnimi resorji ne le ob medletnih rebalansih proračunov, temveč tudi s tem, ko se jim jemlje že dodeljena sredstva ali nalaga dodatne stroške, kot je izplačilo tretje četrtine plačnih nesorazmerij.

- Kljub temu, da je temelj visokošolskega izobraževanja raziskovanje in da slovenske univerze prispevajo k znanstvenim rezultatom države Slovenije okrog dve tretjini, jim še vedno ni priznan status javnih raziskovalnih zavodov. Cena raziskovalne ure raziskovalcev na univerzah je za najmanj 20 % nižja kot na raziskovalnih institutih.
- Posegi v ustavno zagotovljeno avtonomijo univerz so vse pogostejši. Univerze ne morejo več same odločati o obsegu potrebnega števila zaposlenih učiteljev, o izbiri študentov skladno z njihovimi zmožnostmi za kakovosten študij, o odprtosti študija za tuje študente in o načinu njihovega poučevanja, o organizacijskih oblikah, ki bi omogočale prenos znanja v gospodarstvo in širše družbeno okolje, o nagrajevanju najboljših učiteljev, raziskovalcev in študentov.
- V nastajajočih dokumentih, ki bodo podlaga za delitev razvojnih sredstev iz naslednje finančne perspektive EU, je univerzam kot najmočnejšim centrom novega znanja namenjeno marginalno mesto. Ker je v tej perspektivi poudarek na prenosu znanja v uporabo, se sprašujemo od kod in kako nameravajo uradniki to znanje prenašati v industrijo in javne službe?

Glede na navedeno rektorji slovenskih univerz ugotavljamo, da slovenske vlade od leta 2011 dalje s svojimi ukrepi dokazujejo, da ne prepoznajo razvojnega potenciala univerz. S tem vse bolj ovirajo izpolnjevanje njihovega poslanstva in škodijo razvoju slovenske družbe. Nedavni zaplet z odvzemanom 30 % sredstev in nato zmanjšanjem tega odvzema 'le' na 3 % je kronski dokaz tega.

Zahteve

Rektorji slovenskih univerz se zavedamo svoje odgovornosti tudi v smislu odpravljanja notranjih slabosti univerz z zmanjševanjem razdrobljenosti in podvajanja programov, večjo povezanostjo med programi in raziskovalnimi skupinami, hitrejšim uvajanjem novih tehnologij v raziskovalni in pedagoški proces, povezovanjem z okoljem in internacionalizacijo. Vendar smo zaradi navedenega položaja, v katerega nas postavlja ustanovitelj oziroma financer tudi v teh prizadevanjih vse bolj onemogočeni.

Zato javno zahtevamo:

- Da se končno začnejo upoštevati smernice NPVŠ.
- Da se v proračunu Republike Slovenije za visoko šolstvo za leto 2014 takoj vzpostavi stanje, kot je bilo načrtovano in da se z univerzami takoj podpišejo pogodbe za leto 2014.

- Da se v proračunih za leto 2014 in 2015 zagotovijo dodatna sredstva za izplačilo tretje četrtine plačnih nesorazmerij in zakonsko obvezujočih odmrznjenih napredovanj.
- Da se univerzam nemudoma prizna status raziskovalnih ustanov in s tem vzpostavi ustrezno financiranje njihovega raziskovalnega dela.
- Da se univerze ustrezneje vključi v razvojne dokumente in v naslednjo finančno perspektivo kot ključne generatorje znanja, da ga bodo lahko učinkoviteje prenašale v okolje.
- Da se nemudoma odpravijo vsi posegi v avtonomijo univerz, ki presegajo določila Ustave in temeljnih visokošolskih zakonov ter da se pospeši priprava in sprejem sodobnega zakona o visokem šolstvu.
- Da državni organi prenehajo s podpiranjem teženj po nadaljnji drobitvi visokošolskega in raziskovalnega prostora in s tem slabitvi razvojnih možnosti Slovenije.

Rektor univerze v Mariboru

Prof. dr. Danijel Rebolj

Rektor Univerze na Primorskem

Prof. dr. Dragan Marušič

Rektor Univerze v Novi Gorici

Prof. dr. Danilo Zavrtanik

Predsednik rektorske konference in

Rektor Univerze v Ljubljani

Prof. dr. Ivan Svetlik

